

DOI: <https://doi.org/10.54937/ssf.2022.21.1.79-92>

Evaluácia programu zameraného na prevenciu sexuálneho zneužívania detí

Evaluation of a Child Sexual Abuse Prevention Program

Anna Masariková

Abstract

In Slovakia, there were publicized cases of victims who talked about the fact that they were sexually abused by the leaders at the children's camp. This finding provoked not only a wave of outrage, but also efforts to prevent this phenomenon. The solid organizers of the camps decided to contact the experts in the field of prevention and ask them for such a type of prevention. Our contribution offers an evaluation of the prevention program, which was implemented in response to this situation. The main goal of the paper is to present the results of research aimed at finding out whether the knowledge of respondents, volunteers at the children's camp, has increased after completing the prevention program. The research strategy of the presented research has a quantitative character. We used a quasi-experimental design. A non-standardized self-designed questionnaire was used for data collection. We did two knowledge measurements - pretest and posttest at the same research group. The data were analyzed using the IBM SPSS statistical program. We came to the conclusion that there is a significant difference in the knowledge of respondents before and after the implementation of the program in favor of the implemented program. After the implementation of the program, the respondents' knowledge increased, so we would recommend repeating it in the future.

Keywords: Evaluation. CSA. Children's camp. Prevention. Prevention program.

Úvod

Od roku 1989 sa začalo otvorenejšie hovoriť o mnohých sociálno-patologických javoch, ktoré boli v spoločnosti prítomné od nepamäti. Jedným z nich je i a trestný čin sexuálneho zneužívania detí (ďalej len CSA, z ang. *Child Sexual Abuse*), ktorý je subkategóriou syndrómu CAN (syndróm týraného, zneužívaného a zanedbávaného dieťaťa, z ang. *Child Abuse and Neglect*). Téma CSA patrí k tabuizovaným témam a presný počet obetí CSA nie je možné zistiť pre vysokú mieru latencie javu. Napriek tomu môžeme nadobudnúť aspoň akú-takú predstavu prevalencie tohto javu vďaka výskumným zisteniam pochádzajúcich z anonymných dotazníkov či vďaka

policajným štatistikám. Z iniciatívy Európskej únie bola realizovaná v rokoch 2010-2015 kampaň s názvom „One in Five“. Jej cieľom bola osвета spoločnosti o výskyte CSA v Európe. Problematika sexuálneho násillia na deťoch sa týka až jedného z piatich detí (20 % detí) v Európe (Council of Europe, 2012). Považujeme to za závažné zistenie, o ktorom sme informovali aj respondentov v našom preventívnom programe. Aká je situácia na Slovensku? Podľa výskumu realizovanom v roku 2018 na slovenských stredných školách na 2 186 študentoch vo veku do dovšenia 18- roku veku sa penetratívne formy CSA vyskytli u 5,6 % dievčat a 1,3 % chlapcov, dotykové formy CSA zažilo až 30,2 % dievčat a 11,6 % chlapcov a skúsenosť s nedotykovými formami CSA potvrdilo 40,6 % dievčat a 17,7 % chlapcov. Viac ako polovica činov CSA sa odohrala v postpubescentnom období (Karkošková, Ropovik, 2019). Policajné štatistiky SR zaznamenali za rok 2020 až 313 prípadov sexuálneho zneužitia dieťaťa. Jednalo sa o deti vo veku do 15 rokov (Generálna prokuratúra SR, 2020, § 201- § 202). Sexuálne zneužívania detí nie je problémom len okolitých európskych štátov, je to problémom, ktorému čelia i slovenské deti. Následky traumy CSA môžu vážne poznačiť život dieťaťa v rovine psychickej, fyzickej, sociálnej a spirituálnej (Karkošková, 2016). Úlohou spoločnosti je preto hľadať a využívať spôsoby ako jej predchádzať.

Prevencia CSA ako dôležitá súčasť detských táborov

Prevencia je považovaná za najefektívnejší spôsob boja proti sociálno-patologickým javom (Šiňanská, 2012). Prevencia znamená predchádzanie negatívnym skúsenostiam, zážitkom, ktoré poškodzujú rozvoj človeka (Rosová, 2018). Môže sa realizovať na primárnej, sekundárnej a terciárnej úrovni. (Olšavská, 2014). Vzhľadom na povahu nášho výskumu, sa v našom príspevku zameriame na primárnu prevenciu. V oblasti primárnej prevencie je dôležité zohľadniť okrem rodinného a školského prostredia i mimoškolské prostredie dieťaťa. Náš preventívny program sa realizoval ako príprava dobrovoľníkov na prácu s deťmi na detskom tábore, zameriavame sa preto v príspevku na oblasť voľnočasových aktivít detí. Ako uvádza Michančová (2007, s.160): „Oblasť voľnočasových aktivít detí a mládeže saturujú organizácie, ktoré slúžia deťom a mládeži. Tie sa snažia vytvoriť bezpečné miesto, aby mohli deti zdravo rásť, učiť sa a tešiť zo života. Súčasťou bezpečia je ochrana detí a mládeže pred akýmkoľvek ublížením, ktoré by mohli utŕžiť v čase, kedy sa zúčastnia voľnočasových aktivít v určitej organizácii. Jedným z rizík v akejkoľvek organizácii, ktorá priamo pracuje s deťmi a mládežou, je sexuálne zneužívania“. V organizáciách saturujúcich potreby detí a mládeže cez efektívne trávenie voľného času, existuje riziko výskytu CSA. Je to z dôvodu, že páchatelia CSA si často vyberajú miesta, kde je zvýšený výskyt detí. Na detských táboroch sa preto môžu páchatelia CSA objaviť ako zamestnanci, dobrovoľníci alebo návštevníci. Podľa Michančovej „Ak už do organizácie tohto druhu preniknú, riziko CSA sa zvyšuje spolu so skutočnosťou,

že deti a mládež navštevujúce tieto organizácie často okrem efektívneho využitia voľného času hľadajú aj emočnú blízkosť, priateľstvo alebo pomoc v nejakom smere – a to je práve to, čo im páchatelia CSA pohotovo ponúkajú a čím si ich získavajú pod svoj vplyv (Michančová, 2007, s. 160). K scitlivenu slovenskej spoločnosti na prevenciu CSA na táboroch organizovaných pre deti a mládež prispeli medializované výpovede obetí CSA. Jedná sa najmä o skúsenosť Kataríny Dankovej, ku ktorej sa postupne pridali aj ďalší účastníci tábora Chachaland. Podľa ich slov, tu dochádzalo k sexuálnemu zneužívaniu detí, osobami, ktoré tam zastávali rolu organizátorov a vedúcich (Denník N, 2019, 2020; SME, 2020, 2021; Šarm).

Preventívny program „Bezpečný tábor“

Pod preventívnym programom rozumieme dlhodobo trvajúci program, ktorý spĺňa určité náležitosti: je vytvorený a realizovaný ako ucelený súbor aktivít s využitím príslušných manuálov a s určitým počtom a postupnosťou sedení. Preventívny program je vytvorený odborným zamestnancom, monitoruje sa a evaluuje. Je dôležité aby mal stanovený cieľ, čiastkové ciele, zameranie, definované cieľové skupiny, harmonogram a vyhodnotenie (VÚDPaP, 2021). V praxi sa však stretávame i s jednorazovými preventívnymi programami i keď je akcent odborníkov kladený na dlhodobé kontinuálne preventívne aktivity (Duchon, 2012). Aby bol program efektívny, je potrebné ho konštruovať na konkrétne sociálne prostredie, v ktorom bude realizovaný. To znamená, že program si vyžaduje náležitú analýzu aktuálnej situácie, kde je potrebné vziať do úvahy existujúce potreby, problémy a požiadavky (CPPPaP, 2021). V intenciách problematiky CSA sa stretávame s nasledovnými adresátmi prevencie: (1) odborníci rôznych profesií; (2) ostatní dospelí (napríklad rodičia, starí rodičia, známi; susedia); (3) samotné deti a mládež ako potencionálne obeť CSA; (4) páchatelia a potencionálni páchatelia CSA (Michančová, 2011).

Náš preventívny program sme nazvali „Bezpečný tábor“. Objednávka zadávateľov preventívneho programu realizovanom v meste Ružomberok bola sformulovaná tak, že od programu sa očakáva, aby sa dobrovoľníci zámerne či z nevedomosti nestali páchatelmi CSA. Požiadavka na realizáciu prevencie bola odpoveďou solídneho organizátora detského tábora na medializovaný prípad zneužívania detí na detskom tábore Chachaland. Takýto prístup je príkladom dobrej praxe a predstavuje zodpovedný prístup k ochrane zverených detí. So zadávateľmi sme si zanalyzovali ich objednávku a dospeli sme k záveru, že **vrcholovým cieľom programu** je predchádzanie sexuálnemu zneužívaniu detí na dennom tábore. Vrcholový cieľ sme operationalizovali na 3 **základné ciele** a ku každému sme určili **operatívne ciele**. Hlavné ciele:

1. Búrať najčastejšie mýty spojené s obeťami a páchatelmi CSA v našej spoločnosti

Zamerali sme sa na búranie konkrétne týchto mýtov:

- a) Popieranie existencie CSA alebo tvrdenia, že je extrémne zriedkavé a ak sa vyskytuje, tak len v „problémových rodinách“.

- b) Tvrdenie, že deti, ktoré sa správajú zvädzavo, vyzývavo, sú prinajmenšom čiastočne zodpovedné za to, ak voči nim dospelý reaguje sexuálne.
- c) Názor, že staršie deti, ktoré lepšie chápu sexuálne záležitosti, sú zodpovedné za to, aby aktívne odporovali sexuálnym návrhom zo strany dospelých.
- d) Páchatelia sexuálneho zneužívania sú muži: psychicky chorí, čudní, starí, sociálne neprispôsobiví, sú to pedofili či homosexuáli.
- e) Páchatelia sú väčšinou cudzie osoby, obeť ich nepozná.
- f) Dieťa má vždy negatívne pocity voči páchatelovi.
- g) Sexuálne zneužívanie zvyčajne zahŕňa pohlavný styk (Karkošková, 2016; Michančová, 2011). Mýtov v súvislosti s CSA existuje samozrejme mnoho viac, nás zaujímali tie, ktoré sme zistili, že prevládajú v cieľovej skupine s ktorou sme pracovali.

Operatívne ciele: Poskytnúť pravdivé informácie ku prevládajúcim mýtom o CSA.

2. Nestat' sa páchatel'om CSA

Operatívne ciele: Vedieť rozlišovať CSA od normálneho správania; rozumieť dôsledkom CSA na život dieťaťa a tým viesť respondentov k empatii voči obetiam; poznať sankcie za výskyt CSA na tábore; vzbudiť medzi dobrovoľníkmi vzájomnú sociálnu kontrolu a vedieť adekvátne zakročiť.

3. Viesť pomocníkov k tomu, aby boli pre deti dôveryhodnými osobami

Operatívny cieľ: Porozumieť prínosu dôveryhodného človeka pre život dieťaťa; uvedomiť si, že každý svojím správaním určuje, či je pre ľudí, ktorí ho poznajú dôveryhodný.

Heslom nášho tábora bolo vytvoriť pravidlá a prostredie v ktorom sa jasne deklaruje, že sexuálne zneužívanie nie je na tábore tolerované. S organizátormi tábora sme sa dohodli na následkoch CSA pre dobrovoľníkov a postupe akým budeme problém riešiť v prípade, že by nastal. Zjednotili sme našu predstavu o tom, aké správanie je na tábore považované za normálne, t.j. nezávadné, aké za rizikové a aké za zneužívajúce. Objednávku zadávateľov sme upravili v oblasti adresáta prevencie. Malo sa jednať o primárnu prevenciu zameranú len na potencionálnych páchatel'ov. Vzhľadom na vek dobrovoľníkov, ktorý bol v rozmedzí 12-28 rokov, sa jednalo aj o deti do 18 rokov, teda zároveň aj o potenciálne obeť CSA. Preventívny program bol preto zameraný súbežne na predchádzanie vzniku páchatel'ov i obetí CSA. Respondenti vyplnili dotazník, ktorý nám slúžil ako pretest. Jeho cieľom bolo získať informácie a zmapovať, ktorým mýtom respondenti veria a na základe toho vytvoriť koncept preventívneho programu „šitého na mieru“. V programe sme sa venovali tomu, čo sme na základe odpovedí považovali za najrelevantnejšie. Koncepcia nášho programu bola postavená na odporúčaní Ondruška a Labátha a skladala sa z nasledovných častí: (1) **Situačná analýza** (analýza prostredia, analýza stavu, analýza potrieb); (2) **Prípravná fáza – príprava,**

„**dizajn**“ programu (cieľ, obsahová analýza, príprava metodík, príprava textov a dodatkových materiálov, časový plán a priebeh preventívneho programu, výber preventistky); (3) **Realizačná fáza** (úvod, jadro, záver); (4) **Evaluácia preventívneho programu** (Ondrušek, Labáth, 2007, s. 157, 174).

Evaluácia programov prevencie

Evaluáciu preventívneho programu považujeme za dôležitú, lebo predpokladáme, že preventívny program, ktorý dosahuje dobré výsledky, je možné opakovane používať. Dôvody prečo je potrebné realizovať evaluáciu preventívnych programov sú zväčša nasledovné: (1) Evaluácia ponúka možnosť rozhodnúť sa, či aktivity majú želaný efekt; (2) Poskytuje možnosť reflektovať prebiehajúce aktivity; (3) Poskytuje nevyhnutné informácie pre prispôsobovanie, zlepšovanie a inovovanie intervenčného programu; (4) Evaluácia poskytuje spätnú väzbu pre priamo zapojených účastníkov; (5) Kritické hodnotenie dodáva na dôveryhodnosti a vážnosti projektu v rámci komunity (Dragolová a kol., 2013). Autori Ondrušek a Labáth konštatujú: „Posúdiť efektivitu programu nie je jednoduché. Dôležité je ujasniť si, čo ideme hodnotiť. Pri preventívnom programe sa môže hodnotiť: splnenie cieľov; potreby definované pred programom; dosiahnuté vedomosti, spôsobilosti, zručnosti; proces prevencie; vzťahy medzi účastníkmi; štýl preventistu; implementáciu v praxi; samotný proces evaluácie“ (Ondrušek, Labáth, 2007, s. 175).

Jednou z metód hodnotenia programov je podľa Stattona (2019) forma **kvázi-experimentálneho** výskumu, ktorý umožňuje nekomplikované hodnotenie intervencie aplikovanej na skupinu účastníkov štúdie. V rámci neho sa využíva dizajn predtestu a posttestu. Takýto postup sa využíva pri prvotnom hodnotení efektívnosti programu (Bačíková, Janovská, s. 45-53). Podľa Gavoru sa využíva kvázi-experiment napríklad na posúdenie prínosu informácií uvedených na školení (Gavora a kol., 2010). Jedná sa teda o hodnotenie vedomostí, postojov či zručností respondentov pred a po absolvovaní školenia. Príkladom **pravého experimentu**, kde bol výskumný súbor vybraný náhodným spôsobom je školský preventívny program s názvom „The Enough!“. Bushwa, Bernier, Robinson (2018) potvrdili pozitívne výsledky programu v oblasti zlepšenia vedomostí a zručností pedagógov v súvislosti s predchádzaním CSA. Jedná sa o 1-hodinový online školiaci kurz. Kurz realizovali dvaja pedagógovia, špeciálne vzdelaní v problematike CSA. Výskumu sa zúčastnilo 134 učiteľov z troch školských obvodov. Účastníci boli náhodne rozdelení do intervenčných a kontrolných skupín: intervenčná skupina (A) sa zúčastnila preventívneho programu a absolvovala pre-/posttest a vyhodnotenie školenia (n = 61), skupina B (kontrolná) absolvovala iba posttest (n = 55) a skupina C (kontrolná) absolvovala pred- a posttesty (n = 18). Výsledky ukázali, že vedomosti intervenčnej skupiny boli významne vyššie ako vedomosti kontrolnej skupiny v postteste.

Okrem možnosti evaluovať program prostredníctvom dotazníkov vlastnej konštrukcie, existuje i štandardizovaný **Dotazník vedomostí detí o zneužívaní (CKAQ)**. Bol navrhnutý tak, aby zhodnotil, ako sa deti vo veku základnej školy učia kľúčové pojmy vyučované vo väčšine programov prevencie sexuálneho zneužívania. Nemohli sme tento dotazník využiť v našom výskume, pretože je preventívne zameraný na dieťa ako obeť CSA, nie na potenciálnych páchatel'ov (Tutty, Leslie, 1995).

Dravecký, podobne ako Ondrušek a Labáth, upozorňuje, že cieľom evaluácie nie je len dosahovanie určitého výkonu, ale aj zlepšenie prebiehajúcich procesov (Dravecký, 2015). Metódy a nástroje používané podľa Draveckého pri evaluácii programov môžu byť: analýza dokumentov; analýza edukačných produktov; anketa; brainstorming; workshop; diskusia; dotazník; mapovanie mysle; pozorovanie; projektívne metódy; SWOT analýza; foto-hodnotenie; technika „temné miesta“; spätná väzba; benchmarking; metóda fókusových skupín; mikrovyučovacia analýza (Dravecký, 2015). Školské zahraničné preventívne programy v oblasti CSA: „We protect children“; „The Hedgehogs“ a „Know Speak Change“ využili ako jeden zo spôsobov evaluácie programov techniku **spätnej väzby**. Niekedy mala podobu skupinovej diskusie medzi žiakmi v triede; inokedy sa facilitátor stretol s rodičmi, učiteľmi a deťmi a pýtal si spätnú väzbu zvlášť od každej z týchto skupín. V preventívnom programe „Know Speak Change“ bol vytvorený **hodnotiaci formulár**, ktorý vyplňal samotný facilitátor. V programe „The Hedgehogs“ sa zaznamenávali javy, ktoré sa diali v priebehu programu a bol predpoklad, že s programom určitým spôsobom súvisia do tzv. **„Incident Log Sheet“**. The Stay Safe Programme realizoval **Dotazník vedomostí a postojov učiteľov**, v ktorom využil Rutterovu stupnicu ako kritérium na meranie platnosti dotazníka (Breaking the silence together).

Analyzujúc používané evaluačné metódy sme sa rozhodli zvoliť pre náš výskum metódu kvázi-experimentu. Doplnili sme ju i o techniku spätnej väzby objednávateľa programu a zároveň hlavného vedúceho tábora a samotných respondentov. Objednávateľ programu bol pozorovateľom procesu realizácie programu. Do hodnotiaceho hárku uvádzal body z hodnotiacej škály od 1-7 vyjadrujúce mieru súhlasu s daným tvrdením. Tvrdenia boli zamerané na hodnotenie: témy, cieľa, časového plánu, výberu a realizácie aktivít, hodnotenie výkonu preventistiek, hodnotenie materiálov a hodnotenie aktivity účastníkov. V hodnotiacom hárku dopísal plusy programu a podnety na zmenu. Tiež doplnil vety, ktoré zneli: „Dnešný program bol...“ a „V preventívnom programe mi chýbalo...“. Vzhľadom na rozsahové možnosti príspevku, sme podrobne spracovali náš postup len pri evaluácii pomocou kvázi-experimentu.

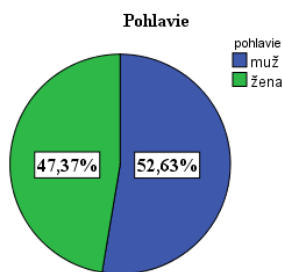
Metódy

Výskumné metódy

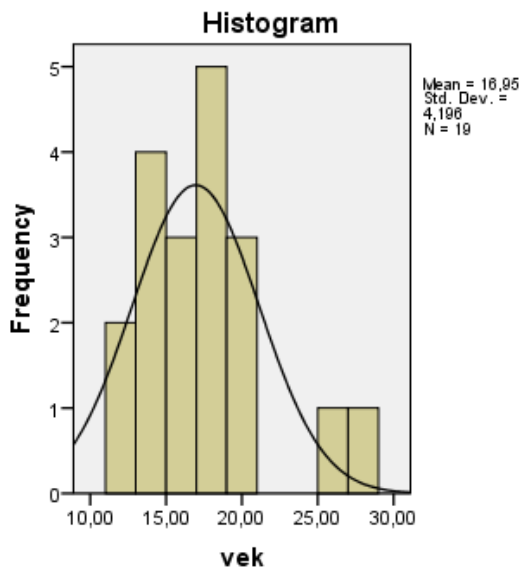
Výskumná stratégia prezentovaného výskumu má kvantitatívny charakter. Využili sme **kvázi-experimentálny dizajn**. Vzhľadom na to, že výber výskumného súboru nebol realizovaný náhodným, ale zámerným výberom, jedná sa o nepravý experiment, tzv. kvázi-experiment (Gavora a kol., 2010). Pre potreby nášho výskumu sme využili Studentov **T-test pre dva závislé výbery**. Jeho využívaním sa testuje, či sa jedna skupina respondentov líši v dvoch meraniach jednej premennej (Almašiová, Kohútová, 2016). Na začiatku výskumu sme zmerali závislú premennú (pretest), urobili sme experimentálny zásah (realizácia preventívneho programu), vniesli sme tým nezávislú premennú a opäť sme zmerali závislú premennú (posttest). Na zber dát o vedomostiach respondentov o problematike CSA bol využitý **neštandardizovaný dotazník** vlastnej konštrukcie. Dotazník obsahuje 9 otázok, ktorými sme zistili: vedomosti respondentov o výskyte javu v spoločnosti; vedomosti o tom kto je páchatel' a kto obeť; názor na ktoré zo situácií, ktoré by sa mohli vyskytnúť na tábore, sú považované za sexuálne zneužívajúce; názory respondentov ohľadom zodpovednosti páchatel'ov a obetí na zneužívaní. Pri niektorých otázkach dotazníka bolo možné označiť viacero správnych odpovedí. Pretest vo forme dotazníka dostali respondenti v rozmedzí maximálne troch týždňov pred realizáciou preventívneho programu a posttest následne po jeho realizácii.

Výskumný súbor

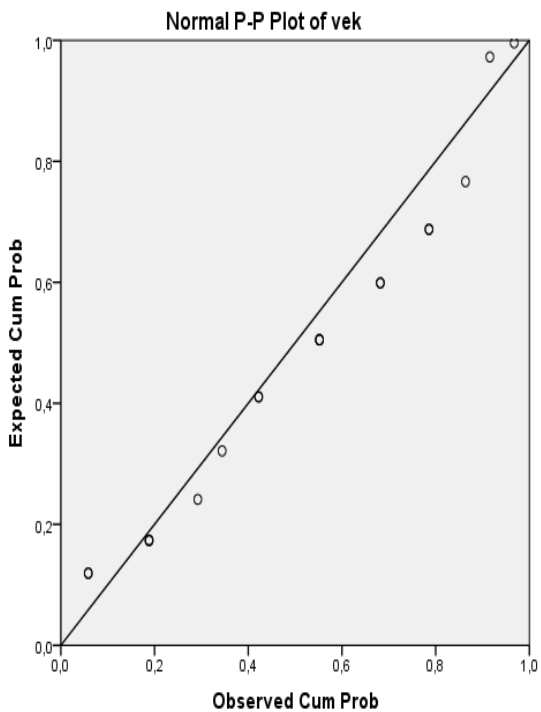
Hoci 30 respondentov vyplnilo pretest, len 19 z nich sa v daný deň aj zúčastnilo preventívneho programu a po jeho absolvovaní vyplnilo posttest. Náš výskumný súbor preto tvorilo 19 respondentov ktorí boli zahrnutí do analýzy. Priemerný vek respondentov bol 17 rokov a pohyboval sa v rozmedzí 12-28 rokov. Vzorku tvorilo 10 respondentov mužského pohlavia (52,63%) a 9 respondentov ženského pohlavia (47,37%). Výber respondentov bol zámerný. Jednalo sa o dobrovoľníkov, pomocníkov na dennom anglickom tábore. Tábor bol určený pre deti navštevujúce 1. – 7. ročník ZŠ.

Graf 1 Pohlavie respondentov

Obrázok 1 Histogram

Graf 2 P-plot Vek respondentov

Tab. 1 Deskriptívne údaje o veku

N Valid	19
Missing	0
Mean	16,9474
Median	17,0000
Mode	13,00 ^a
Std. Deviation	4,19621
Skewness	1,226
Std. Error of Skewness	,524
Kurtosis	1,751
Std. Error of Kurtosis	1,014
Range	16,00
Minimum	12,00
Maximum	28,00
Sum	322,00

Rozloženie výskumnej vzorky z hľadiska pohlavia je rovnomerné (10 mužov a 9 žien). Rozdiel medzi priemerom a medianom v oblasti veku je minimálny, modus sa však odchyľuje. Štandardná odchýlka od priemeru je 4,19621, čo sa považuje za pomerne vysokú hodnotu. Ak by sme vylúčili dvoch respondentov, 25 a 28 ročného respondenta, rozdiel medzi najmladším a najstarším respondentom by bol iba 9 rokov (teraz je 14 rokov), čím by sme zvýšili symetricitu rozloženia premennej vek. Po zvážení situácie sme sa však rozhodli dvoch najstarších respondentov z výskumu nevyľúčiť, aby sme mohli posúdiť prínos programu na čo najväčšom výskumnom súbore.

Metóda spracovania dát: Spracovanie a analýzu dát sme uskutočnili v štatistickom programe IBM SPSS 22. Vzhľadom na to, že sme pracovali s kardínálnymi premennými a normálne rozloženými dátami, využili sme parametrický test **Studentov T-test** pre dva závislé výbery. Ako uvádza Tomšík, „Studentov t-test je všeobecne používaná metóda na vyhodnocovanie štatistickej významnosti priemerného rozdielu závislých alebo nezávislých hodnôt. Napríklad párový t-test môže byť použitý na vyhodnocovanie rozdielu v testovanej veličine pred a po kurze, či pred a po teste, alebo inej skúmanej veličine v dvoch rozdielnych meraniach (Tomšík, 2021, s. 217)“.

Premenné:

- **závislá:** vedomosti respondentov
- **nezávislá:** absolvovanie preventívneho programu

Hypotézy:

H₀: Po absolvovaní preventívneho programu, nemali respondenti lepšie výsledky vedomostí, ako pred jeho absolvovaním.

H₁: Po absolvovaní preventívneho programu, mali respondenti lepšie výsledky vedomostí, ako pred jeho absolvovaním.

Výsledky

Prostredníctvom štatistického programu IBM SPSS sme spočítali vedomosti, ktoré respondenti dosiahli v priemere za správne odpovede v dotazníku. **Pred** absolvovaním programu bola priemerná hodnota správnych odpovedí 10,6 a smerodajná odchýlka bola 3,8. **Po** absolvovaní preventívneho programu bola priemerná hodnota 15,8 a smerodajná odchýlka 3,3 ako môžeme vidieť v Tabuľke 2. Priemerná hodnota správnych odpovedí stúpla po realizácii preventívneho programu o 5.

Tabuľka 2 Vedomosti respondentov pred a po absolvovaní programu

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Vedomosti pred	10,6316	19	3,77434	,86589
Vedomosti po	15,7895	19	3,27582	,75152

Aby sme vedeli či môžeme prijať alebo odmietnuť alternatívnu hypotézu, zisťovali sme hodnotu „p“. Chceme touto hodnotou zistiť či rozdiel medzi zadanou konštantou a podielom vypočítaným zo vzorky je príliš veľký na to, aby mohol byť iba dôsledkom náhodného výberu a je pre nás štatisticky významný. V našom prípade sa hodnota $p = 0,000$ ako môžeme vidieť v Tabuľke 3.

Tabuľka 3 Studentov T-test pre dva závislé výbery

	Paired Differences					t	Df	Sig. (2-tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
				Lower	Upper			
Vedomosti pred Vedomosti po	5,15789	4,16684	,95594	-7,16625	-3,14954	-5,396	18	,000

Diskusia

Autori Ondrušek, Labáth, Dravecký nám ponúkli viacero možností akými sa dá realizovať evaluácia preventívnych programov. Statton (2019) a Gavora (2010) poukázali na využitie možností experimentu a kvázi-experimentu ako výskumného nástroja na evaluáciu vedomostí respondentov. Takýto postup sme volili aj my. Spätná väzba a hodnotiaci formulár sme využili ako podporné metódy evaluácie a ako centrálnu sme zvolili kvázi-experiment, ktorý považujeme za objektívnejší nástroj evaluácie ako spätnú väzbu. Výsledky preventívneho programu Bezpečný tábor poukázali na prínos programu v zlepšení vedomostí respondentov. Výskum ktorý realizovali Bushwa, Bernier, Robinson (2018) na pedagógoch bol rovnako ako náš jednorazový a trval rovnaký čas 60 minút. Z výsledkov výskumov môžeme konštatovať, že hoci je preferované z hľadiska efektivity dlhodobé preventívne pôsobenie (Duchon, 2021; VÚDPaP), aj hodinový preventívny program môže byť účinný.

Záver

Kvázi-experimentom sme zistili, že vedomosti respondentov sa po realizovaní preventívneho programu zvýšili. Prostredníctvom testu T-test pre dva závislé výbery sme si overili, že sa nejednalo o náhodné, ale o štatisticky významné zvýšenie vedomostí respondentov. V sociálnych vedách je hladina významnosti tradične 0,05. Hodnota p bola v našom prípade rovná 0, čiže nižšia ako 0,5. Môžeme preto zamietnuť nulovú hypotézu o neexistencii rozdielov pred a po absolvovaní programu a prijať alternatívnu hypotézu H_1 o existencii rozdielov: Po absolvovaní preventívneho programu, mali respondenti lepšie výsledky vedomostí, ako pred jeho absolvovaním. Preventívny program by sme na základe tohto zistenia s určitými úpravami zvyšujúcimi reliabilitu dotazníka odporúčali do budúcnosti zopakovať aj pre ďalšie skupiny respondentov.

Limity a odporúčania

Vzhľadom na to, že výskumný súbor tvorilo len 19 respondentov, nemôžeme výsledky výskumu vzťahovať na celú populáciu, iba na testovanú skupinu. Hoci sa jednalo o nízky počet respondentov, na účely efektívnej skupinovej sociálnej práce bol počet optimálny. Veková kategória respondentov bola široká, tvorili ju respondenti od 12-28 rokov. Do budúcnosti odporúčame respondentov rozdeliť podľa veku do dvoch samostatných skupín.

Už na začiatku výskumu sme vnímali, že je dôležité aby nedošlo k skresleniu hodnotenia programu tým, že vyhodnocovateľ programu je zároveň i jeho realizátorom. Pokúsili sme sa tomu predísť tým, že: (1) ako metódu evaluácie sme zvolili kvázi-experiment, ktorý patrí k objektívnejším formám evaluácie v porovnaní napríklad so spätnou väzbou; (2) do hodnotenia programu sme prizvali aj objednávateľa preventívneho programu, ktorý

pozoroval celý priebeh prevencie a ponúkol nám spätnú väzbu vyplnením hodnotiacej správy; (3) V záverečnej časti programu sme získavali spätnú väzbu od samotných respondentov.

Bibliografia

- ALMAŠIOVÁ, A. – KOHÚTOVÁ, K. 2016. Štatistické spracovanie dát sociálneho výskumu v programe SPSS. Ružomberok: Verbum, 173 s. ISBN 978-80-561-0407-1.
- BAČÍKOVÁ, M. – JANOVSÁ, A. 2019. Základy metodológie pedagogicko-psychologického výskumu. Sprievodca pre študentov učiteľstva. Prešov: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, ŠafárikPress, 154 s. ISBN 978-80-8152-695-4.
- Breaking the silence together. Learning from experience - Breaking the Silence Together: Academic success for all by preventing child sexual abuse. Číslo projektu: 2016-1-ES01-KA201-025370. Council of Europe, 2012. Dostupné online: <file:///C:/Users/Ani% C4% 8Dka/Downloads/CoE2012highlights.pdf>
- CPPPAP. 2021. *Tvorba programu*. Dostupné na internete: <https://www.cpppap.sk/data/04_3.kapitola.pdf>
- DenníkN. 2019, 2020. Dostupné na internete: <<https://dennikn.sk/1418987/ako-dieta-ma-zneuzivalveduci-tabora-vravi-katarina-potvrдили-to-aj-ini-co-boli-na-chachalande/>>, <<https://dennikn.sk/2002107/danova-z-chachalandu-nemam-rada-slovo-obet-znie-privelmi-pasivne/>>
- DRAGOLOVÁ, A. A KOL. 2013. *Nové metódy odbornej činnosti v systéme výchovného poradenstva a prevencie*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum. 2013, 58 s. ISBN 978-80-8052-495-1.
- DRAVECKÝ, J. 2015. *Nástroje evalvácie a autoevalvácie vo vyučovacom a výchovnom procese*. Levoča: Inštitút Juraja Páleša v Levoči, 1-9s. Dostupné na internete: <https://cloud7.edupage.org/cloud/PLAN_PRpriloha_c.4_nastroje_evalvacie_a_autoevalvace.pdf?z%3A5fMEAVIjgBtRwHI2V13x2kGIRv8EWGUMbr4vGF6YDs%2BHC7IGOK5msWezfIEV7HMw>.
- DUCHOŇ, M. 2012. *Zásady prevencie závislostí*. In: *Mestská polícia Nitra*. Dostupné na internete: <http://www.mspnitra.sk/stranky/prevencia/zavislost/zasady-prevencie-zavislosti.php>.
- GAVORA, P. A KOL. 2010. *Elektronická učebnica pedagogického výskumu*. [online]. Bratislava : Univerzita Komenského, Dostupné na internete: <<http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>> ISBN 978-80-223-2951-4.
- Generálna prokuratúra SR. 2020. *Štatistický prehľad trestnej činnosti za rok 2020*. Dostupné na internete: <<https://www.genpro.gov.sk/statistiky/statisticky-prehľad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2020-3a68.html>>

- GUSHWA, M. - BERNIER, J. - ROBINSON, D. 2019. Advancing Child Sexual Abuse Prevention in Schools: An Exploration of the Effectiveness of the Enough! Online Training Program for K-12 Teachers. *Journal of Child Sexual Abuse*. 28(2):144-159. <https://doi.org/10.1080/10538712.2018.1477000>
- KARKOŠKOVÁ, S. - ROPOVIK, I. 2019. The Prevalence of Child Sexual Abuse Among Slovak Late Adolescents. In *Journal of Child Sexual Abuse*. 28(4):452-471. <https://doi.org/10.1080/10538712.2018.1553224>
- KARKOŠKOVÁ, S. 2016. *Obete sexuálneho zneužívania detí medzi nami*. Veľký Šariš – Kanaš: ASCEND, 362 s. ISBN 978-80-971470-2-0.
- MICHANČOVÁ, S. 2011. Prevencia sexuálneho zneužívania detí. In: *Theologos: Theological Revue*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2/2011, roč. XIII, s. 226-243, ISSN 1335-5570.
- MICHANČOVÁ, S. 2007. Potreba prevencie sexuálneho zneužívania v organizáciách venujúci sa voľnočasovým aktivitám detí a mládeže. In: *Problematika voľného času detí a mládeže: Zborník z vedecko-odbornej konferencie*. Prešov : Gréckokatolícka teologická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 159-164 s. ISBN 978-80-8068-643-7.
- OLŠAVSKÁ, M. 2014. *Niektoré základné informácie k prevencii sociálno-patologických javov I. časť*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 52 s. ISBN 978-80-8052-684-9.
- ONDRUŠEK, D. - LABÁTH, V. 2007. *Tréning? Tréning*. Bratislava: PDCS, 227 s. ISBN 978-80-969431-4-2.
- ROSOVÁ, D. 2018. *Prevencia v školských zariadeniach. Príklady dobrej praxe*. Košice: EQUILIBRIA, 232 s. ISBN 978-80-8143-220-0.
- Sme. 2020, 2021. Dostupné na internete:
<<https://domov.sme.sk/c/22295041/kauza-chachaland-svedkovia-opisali-ako-sa-veduci-chvalil-orgazmami.html>>;
<https://www.youtube.com/watch?v=BGGRGiIT_Cg>;
<<https://domov.sme.sk/c/22659998/kauza-chachaland-ide-pred-sud-paulinymu-hrozi-az-desat-rokov.html>>.
- STRATTON, J. S. 2019. Quasi-Experimental Design (Pre-Test and Post-Test Studies) In Prehospital and Disaster Research. *Prehospital and Disaster Medicine*, 34(6), 573–574. <https://doi.org/10.1017/S1049023X19005053>
- Šarm. Dostupné na internete: <<https://sarm.pluska.sk/pribehy/kauza-chachaland-exkluzivne-svedectvo-chlapca-tabora-veduci-stiahol-nohavice>>
- ŠIŇANSKÁ, K. 2012. Prevencia v sociálnej práci a jej význam pre prax sociálneho pracovníka. In: *Sociálna práca teoretické východiská a praktické kontexty*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, s. 246-285. ISBN 978-80-7097-870-2.
- TOMŠIK, R. 2021. Kvantitatívny výskum v pedagogických vedách. Nitra: PF UKF v Nitre, 505 s. ISBN 978-80-558-1206-9.

TUTTY, L. 1995. The revised Children's Knowledge of Abuse Questionnaire: Development of a measure of children's understanding of sexual abuse prevention concepts. *Social Work Research*. vol. 19, number 2, 112-120 s. <https://doi.org/10.1093/swr/19.2.112>

VÚDPaP. 2021. *Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie*. Dostupné na internete: <<https://vudpap.sk/wpcontent/uploads/2020/12/Prevencia.pdf>>.

Príspevok je parciálnym výstupom projektu KEGA 010KU-4/2019 Inovatívna forma multimediálnej podpory štatistických metód v sociálnom a pedagogickom výskume.

PhDr. Anna Masariková

Katedra sociálnej práce (interná doktorandka)

Katolícka univerzita v Ružomberku, Pedagogická fakulta

Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok

anna.masarikova177@edu.ku.sk